

PRVÁ KAPITOLA

VYBRANÉ ASPEKTY CROWDFUNDINGU A PEER TO PEER LENDINGU

1. Peer to peer lending a crowdfunding⁷

Peer to peer lending, známy aj pod názvom služby hromadného financovania založené na požičiavaní alebo kolektívne požičiavanie, predstavuje nový fenomén v rámci požičiavania peňažných prostriedkov, ktorý sa stáva významnou konkurenciou úverom poskytovaným úverovou inštitúciou alebo subjektom disponujúcim povolením na poskytovanie spotrebiteľských úverov alebo úverov na bývanie.

Peer to peer lending je založený na základnej myšlienke crowdfundingu, ktorá spočíva v získavaní prostriedkov od veľkej skupiny osôb, z ktorých každá prispieva pomerne malou sumou z celkovej hodnoty.⁸ **Crowdfunding** predstavuje spôsob alternatívneho financovania iniciatív alebo projektov jednotlivcov alebo jednotlivých spoločností. Vo vedeckej a odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s rôznymi definíciami crowdfundingu. Napriek existencii rôznych druhov definícií sa prikláňame k názoru, že za základné znaky crowdfundingu môžeme považovať:

- relatívne malé množstvo finančných prostriedkov, ktoré poskytujú investori,
- online povahu výziev k účasti na financovaní konkrétneho projektu,
- existenciu online platformy, ktorá sprostredkuje komunikáciu medzi poskytovateľmi a príjemcami finančných prostriedkov.⁹

Vychádzajúc z tejto myšlienky si v prípade **peer to peer lendingu** dlžník namiesto požičania finančných prostriedkov z jedného zdroja, teda od jedného

⁷ Kapitola čiastočne čerpá aj z článkov HESEKOVÁ, S., SZAKÁCS, A. Služby hromadného financovania založené na požičiavaní a ich daňové aspekty In *Slovensko-české dni daňového práva: Zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb*. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 156 – 171; HESEKOVÁ, S. Požičiavanie formou peer to peer. In *Justičná revue*. 2018, č. 10, s. 1076 – 1085; HESEKOVÁ, S., KATKOVČIN, M. Právne vzťahy v rámci peer to peer lendingu. In *Justičná revue*. 2021, č. 11, s. 1312 – 1326.

⁸ BELLEFLAME, P., LAMBERT, T., SCHWIENBACHER, A. Crowdfunding: Tapping the Right Crowd. In *Journal of Business Venturing*. 2014, č. 29, s. 585 – 609; SALAYOVA, S., MAZUR., J. Crowdfunding. In *Biatec*. 2017, č. 5.

⁹ NEMĚC, L. *Finanční crowdfunding*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 1.

veriteľa, požičiava finančné prostriedky od väčšieho množstva jednotlivcov – investorov (veriteľov). V rámci peer to peer lendingu tak vystupujú tri subjekty, a to:

- dlžník,
- investor a
- subjekt prevádzkujúci internetovú platformu, prostredníctvom ktorej dochádza k sprostredkovaniu poskytnutia finančných prostriedkov medzi dlžníkom a investorom/mi.

Samotná myšlienka požičiavania si medzi subjektmi, bez ohľadu na ich právnu formu, s vylúčením úverovej inštitúcie alebo iného sprostredkujúceho subjektu nie je novým fenoménom a reflektuje ju aj právny poriadok Slovenskej republiky (právne vzťahy založené na zmluve o úvere, zmluve o pôžičke). Inovatívnym prvkom sa stáva spárovanie záujmov oboch strán prostredníctvom internetu a digitálnej platformy.¹⁰ Peer to peer lending, vzhľadom na podstatu crowdfundingu, stavia na myšlienke získania požadovanej sumy peňažných prostriedkov cez získanie malých súm od veľkého množstva investorov, v porovnaní s klasickým úverovaním, kde zväčša pochádza celá suma od jedného investora.¹¹

Crowdfunding ako alternatívny spôsob financovania sa modifikoval na rôzne druhy v závislosti od potrieb trhu a cieľových skupín. Za základné delenie crowdfundingu môžeme považovať crowdfunding založený na investíciách alebo neinvestičný crowdfunding.¹² Crowdfunding môžeme ďalej deliť na crowdfunding založený na požičiavaní, investičný crowdfunding, crowdfunding založený na poskytovaní odmien a crowdfunding založený na darovaní – tzv. donačný.¹³ Crowdfunding založený na požičiavaní predstavuje schému, v rámci ktorej individuálni investori alebo inštitucionálni investori poskytujú pôžičky dlžníkom s očakávaním splatenia istiny a dohodnutých úrokov vo vopred definovanom

¹⁰ BACHMANN, A., BECKER, A., BUERCKNER, D. (et al.) Peer-to-Peer Lending – A Literature Review. In *Journal of Internet Banking and Commerce*. 2011, vol. 16, no. 2, s. 3; HERRE-RO-LOPEZ, S. Social interactions in P2P lending. In *Proceedings of the 3rd Workshop on Social Network Mining and Analysis*. 2009, s. 1 – 8.

¹¹ SHORT, J. C., KETCHEN, D. J., McKENNY, A. F. (et al.) Research on crowdfunding: reviewing the (very recent) past and celebrating the present. In *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2017, č. 2, s. 149.

¹² ZIEGLER, T., SCHNEOR, R. Lending Crowdfunding: Principles and Market Development. In SHNEOR, R., ZHAO, L., FLÅTEN, B. T. (eds.) *Advances in Crowdfunding*. Cham : Palgrave Macmillan, 2020, s. 2.

¹³ MOLLICK, E. The Dynamics of Crowdfunding: An Exploratory Study. In *Journal of Business Venturing*. 2014, vol. 29, no. 1, s. 2; BELLEFLAME, P., LAMBERT, T., SCHWIENBACHER, A. Crowdfunding: Tapping the Right Crowd. In *Journal of Business Venturing*. 2014, č. 5, s. 587; EVERETT, C., R. Origins and Development of Credit-Based Crowdfunding. In *Banking and Finance Review*. 2019.

časovom rámci.¹⁴ V rámci crowdfundingu založenom na požičiavaní sa stretávame aj s už spomínaným označením peer to peer lending, ktorý sa rovnako modifikoval do viacerých druhov. Vo vedeckých štúdiách sa stretávame aj s delením na tri základné obchodné modely peer to peer lendingu¹⁵:

- poskytovanie pôžičiek spotrebiteľom,
- poskytovanie pôžičiek podnikateľským subjektom a
- poskytovanie pôžičiek, ktoré sú zabezpečené majetkom dlžníka, pričom nie je podstatné, či je dlžník spotrebiteľom alebo podnikateľským subjektom.¹⁶

V súvislosti s peer to peer lendingom sa môžeme stretnúť aj s pojmom „crowdlending“. Tento pojem je širším pojmom ako pojem „peer to peer lending“, ale obsahovo užší ako pojem „crowdfunding“. Crowdlending zahŕňa rôzne formy požičiavania a vyvinul sa postupne v závislosti od meniacich sa potrieb aktérov na finančnom trhu. Zahŕňa:

- peer to peer lending,
- balance sheet lending – v rámci tohto druhu subjekt prevádzkujúci digitálnu platformu vedie pôžičky poskytnuté spotrebiteľom alebo podnikateľom na svojej súvahe,¹⁷
- invoice trading (obchodovanie s pohľadávkami) – tento spôsob predstavuje dynamicky rastúci druh crowdfundingu, v rámci ktorého môžu firmy predávať čiastočné alebo celé pohľadávky (faktúry) so zľavou,
- debt-based securities – v rámci tohto modelu sú hlavným predmetom cenné papiere, najčastejšie dlhopisy za dohodnutú fixnú úrokovú sadzbu,¹⁸

¹⁴ Definície jednotlivých druhov crowdfundingu pozri bližšie aj v Cambridge University Centre for Alternative Finance v každoročných správach (*annual reports*). Dostupné na: <<https://www.jbs.cam.ac.uk/faculty-research/centres/alternative-finance/>>.

¹⁵ Pojem „obchodný model“ v súvislosti s crowdfundingom, ako aj peer to peer lendingom používame v súlade s pojmoslovím ustáleným vo viacerých vedeckých štúdiách, napríklad MILNE, A., PARBOTEEAH, P. *The Business Models and Economics of Peer-to-Peer Lending*. Brussel : European Credit Research Institute, 2016. ECRI Research Report. 2016, no. 17. Dostupné na: <<https://ssrn.com/abstract=2763682>>, ako aj v súlade s používaným NBS v súvislosti s kategorizáciou crowdfundingu bližšie <<https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/fintech/>>.

¹⁶ ZIEGLER, T., SCHNEOR, R., WENZLAFF, K. (et al.) *The 2nd Global Alternative Finance Market Benchmarking Report*. Cambridge : Cambridge Centre for Alternative Finance, 2021, s. 31. Dostupné na: <<https://www.jbs.cam.ac.uk/faculty-research/centres/alternative-finance/publications/the-global-alternative-finance-market-benchmarking-report/>>.

¹⁷ Bližšie pozri aj Bank for international settlements & financial stability board. *Market Structure, Business Models and Financial Stability Implications Bank for International Settlements*. 2017, s. 15. Dostupné na: <https://www.bis.org/publ/cgfs_fsb1.pdf>; SCHMODT, J. *What is Balance Sheet Lending? How is it different from typical P2P Lending?* Dostupné na: <<https://p2pmarket-data.com/balance-sheet-lending/>>.

¹⁸ ZIEGLER, T., SCHNEOR, R. Lending Crowdfunding: Principles and Market Development. In SCHNEOR, R., ZHAO, L., FLÅTEN, B. T. (eds.) *Advances in Crowdfunding*. Cham : Palgrave Macmillan, 2020, s. 71.

- peer to peer property lending – v rámci ktorého jednotlivci alebo inštitucionálni investori poskytujú spotrebiteľovi alebo podnikateľskému dlžníkovi pôžičku zabezpečenú jeho majetkom.¹⁹

Z pohľadu subjektov zúčastňujúcich sa na peer to peer lendingu rozoznávame:

- štandardný peer to peer lending – v rámci tohto obchodného modelu vystupujú na jednej strane investori (bez ohľadu na ich povahu, či ide o podnikateľské subjekty, alebo fyzické osoby nepodnikateľov), dlžníci (bez ohľadu na ich povahu, či ide o podnikateľské subjekty, alebo fyzické osoby nepodnikateľov) a subjekt prevádzkujúci platformu, ktorý spája záujmy dlžníkov a investorov;
- peer to peer lending, v rámci ktorého sú pôžičky investorom sprostredkované od profesionálneho poskytovateľa pôžičiek – to znamená, že k pôvodnej schéme sa pridáva nebanková spoločnosť, ktorá sprostredkúva pôžičky pre investorov na peer to peer lendingovej platforme, tzv. „peer to peer lending with loan originators“. Subjekt prevádzkujúci peer to peer lendingovú platformu sa takto sústreďuje najmä na investorov. Stranu dlžníkov zabezpečuje poskytovateľ pôžičiek.

V súčasnosti začínajú prevládať aj modely peer to peer lendingu, v rámci ktorých pri poskytovaní pôžičiek zohráva významnú úlohu banka.

Rozdiely nachádzame aj v zabezpečení investorov. Čoraz viac platforiem pristupuje k vytváraniu garančných fondov, ktoré garantujú výplatu investorom v určitej sume, ak dlžník prestane splácať.

Pri kategorizácii peer to peer lendingu je dôležité brať do úvahy aj delenie z pohľadu charakteru subjektov, ktoré v ňom participujú. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že charakter subjektov zúčastňujúcich sa na schéme požičiavania formou peer to peer lending determinuje mieru a formu ich regulácie, tak na úrovni Európskej únie, ako aj na národnej úrovni. Máme za to, že za základné delenie peer to peer lendingu z pohľadu súčasného nastavenia legislatívy Európskej únie môžeme považovať:

- peer to peer lending, v rámci ktorého na pozícii dlžníka a na pozícii investora vystupujú právnické osoby, prípadne fyzické osoby, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť, a
- peer to peer lending, v rámci ktorého na pozícii dlžníka vystupujú fyzické osoby, ktoré podnikateľskú činnosť nevykonávajú – spotrebiteľia.

¹⁹ ZIEGLER, T., SCHNEOR, R., WENZLAFF, K. (et al.) *Shifting Paradigms – The 4th European Alternative Finance Benchmarking Report*. Cambridge : Cambridge Centre for Alternative Finance, 2019, s. 31. Dostupné na: <<https://www.jbs.cam.ac.uk/faculty-research/centres/alternative-finance/publications/shifting-paradigms/#.YSIdiogzY2w>>.

spotrebiteľov, čím zvyšuje predpoklad ich adekvátneho rozhodovania pri čerpaní úveru, čo možno hodnotiť jednoznačne pozitívne. Máme za to, že zvyšovanie finančnej gramotnosti spotrebiteľov môže pomôcť pri dosahovaní vyváženej právnej úpravy, ktorá chráni spotrebiteľa ako slabšiu stranu, ale ktorá zároveň nezne- možňuje veriteľovi výkon jeho činností, prípadne vymáhanie jeho nárokov zo zmluvného vzťahu. Zároveň komplexne nastavená legislatíva chráni spotrebiteľa cez garanciu viacerých práv, od práva na informácie (a informačných povinností veriteľa) cez právo na odstúpenie od zmluvy po napríklad právo na predčasné splatenie úveru. Takto nastavený rámec práv spotrebiteľa a povinností veriteľa zároveň kladie na legislatívu výzvy pri potrebe regulácie peer to peer lendingu.

3. Špecifiká peer to peer lendingu v podmienkach Slovenskej republiky²⁵³

Peer to peer lending je v podmienkach Slovenskej republiky pomerne novým fenoménom. Jedna z najznámejších peer to peer lendingových platforiem, Žltý melón, začala svoju činnosť v roku 2012. Napriek tomu, že peer to peer lending nemá v Slovenskej republike dlhú históriu, vzhľadom na tendenciu slovenských domácností čerpať úvery, ako aj z dôvodu sprísňujúcich sa podmienok poskytovania úverov spotrebiteľom je odôvodnený predpoklad, že tento spôsob financovania porastie na popularite.

V nasledujúcom texte sa budeme venovať problematike peer to peer lendingu v podmienkach Slovenskej republiky s cieľom:

- identifikovať dominantnú formu obchodného modelu peer to peer lendingu v Slovenskej republike,
- identifikovať aktuálne problémy a riziká peer to peer lendingu v regulačnom prostredí finančného trhu v podmienkach Slovenskej republiky,
- identifikovať problémy vznikajúce v právnych vzťahoch medzi jednotlivými subjektmi zúčastnenými na peer to peer lendingu,
- identifikovať problematické aspekty poskytovania peer to peer lendingu aj v kontexte rozhodovacej praxe súdov.

Vzhľadom na absenciu regulácie peer to peer lendingu na Slovensku, a tým aj absenciu oficiálnych registrov vedených regulátorom, ktoré by zahrňali túto činnosť, boli informácie o formách fungovania peer to peer lendingu v Slovenskej

²⁵³ HESEKOVÁ, S., KATKOVČIN, M. Právne vzťahy v rámci peer to peer lendingu. In *Justičná revue*. 2021, č. 11, s. 1312 – 1326.

republike získané empirickou štatistickou metódou z verejných zdrojov (internetové stránky subjektov prevádzkujúcich peer to peer lending, Obchodný register). Pri identifikácii aktuálnych problémov vznikajúcich v právnych vzťahoch medzi subjektmi zúčastnenými na peer to peer lendingu sa použila analýza rozhodovacej praxe súdov na Slovensku. Identifikácia problémov vychádzajúcich z absencie regulácie peer to peer lendingu stavia na predchádzajúcej analýze regulácie činnosti poskytovania úverov spotrebiteľom.

Pri identifikácii dominantnej formy obchodného modelu peer to peer lendingu v Slovenskej republike sme vychádzali zo zvoleného prístupu k deleniu peer to peer lendingu, kde sme ako kritérium základného delenia peer to peer lendingu určili charakter subjektov, medzi ktorými dochádza k požičiavaniu peňažných prostriedkov.²⁵⁴ Nadväzujúc na predchádzajúce kapitoly máme za to, že za základné delenie peer to peer lendingu, a to najmä v kontexte analýzy existujúcej legislatívy môžeme považovať:

- peer to peer lending alebo kolektívne požičiavanie, v rámci ktorého na pozícii dlžníka/investorov vystupujú právnické osoby alebo fyzické osoby, ktoré vykonávajú podnikateľskú činnosť, a
- peer to peer lending alebo kolektívne požičiavanie, v rámci ktorého na pozícii dlžníka/investorov vystupujú fyzické osoby, ktoré podnikateľskú činnosť nevykonávajú.

V podmienkach Slovenskej republiky sa najčastejšie stretávame s typom peer to peer lendingu, v rámci ktorého vystupujú tri subjekty, a to investori, dlžníci a subjekt prevádzkujúci peer to peer lendingovú platformu, teda so štandardným modelom peer to peer lendingu. Podľa našich vedomostí je iba jedna platforma založená na obchodnom modeli, v rámci ktorého využíva profesionálneho poskytovateľa pôžičiek (REDLEE, j. s. a., kde profesionálnym poskytovateľom pôžičiek je spoločnosť AKULAKU, ktorá je online úverovou inštitúciou v juhovýchodnej Ázii). Zároveň je toto jediný subjekt, ktorý prevádzkuje peer to peer lendingovú platformu, v rámci ktorej môžu na pozícii investorov, ako aj dlžníkov vystupovať okrem fyzických osôb aj obchodné spoločnosti. V ostatných prípadoch môžu vystupovať na pozícii dlžníka, ako aj investora iba fyzické osoby nepodnikatelia. Týmto sa súčasné nastavenie obchodných modelov peer to peer lendingu dostalo mimo regulačného rámca NBS (keďže v prípade, ak by investor poskytoval úvery v rámci svojej obchodnej alebo podnikateľskej činnosti fyzickým osobám – spotrebiteľom, potreboval by povolenie od NBS na poskytovanie úverov spotrebiteľom).

²⁵⁴ Rovnako aj OFIR, M., TZANG, I. An Empirical View of Peer-to-Peer (P2P) Lending Platforms. In *Berkeley Business Law Journal*. 2021 s. 4. Dostupné na: <<https://ssrn.com/abstract=3807550>> alebo <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3807550>>.

Subjekt prevádzkujúci peer to peer lendingovú platformu	Postavenie dlžníka	Postavenie investora	Forma obchodnej spoločnosti	Rok začatia činnosti
Wishmaker, j. s. a.	FO	FO	j. s. a.	2018
Peer2Peer, s. r. o., Maják	FO	FO	s. r. o.	2017
Zinc Euro, a. s.	FO	FO	a. s. vystupuje aj ako viazaný finančný agent	2014
iService, a. s., Žltý melón	FO	FO	a. s.	2012
PORT System, s. r. o. PORT INVEST-pre investorov PORT SYSTEM-pre dlžníkov	FO	FO	s. r. o.	2017
REDLEE, j. s. a.	spolupracuje len s profesionálnymi poskytovateľmi pôžičiek	občania alebo spoločnosti krajín SEPA	j. s. a.	2019

Tabuľka č. 2: Prehľad subjektov prevádzkujúcich peer to peer lending v SR²⁵⁵

Na základe vyhodnotenia dostupných údajov o subjektoch, ktoré prevádzkujú peer to peer lending v Slovenskej republike, možno konštatovať, že dominantným modelom peer to peer lendingu v Slovenskej republike je peer to peer lending, kde na pozícii investora a dlžníka vystupuje fyzická osoba nepodnikateľ. Niektoré z platforiem majú túto požiadavku explicitne zakotvenú na svojej webovej stránke, prípadne vo všeobecných zmluvných podmienkach, pri iných to vyplýva z požiadavky uvádzať identifikačné údaje na zmluvách, ktoré sa viažu na fyzické osoby nepodnikateľov. Napriek tomuto spoločnému charakteristickému znaku sa v rámci fungovania peer to peer lendingových platforiem stretávame s viacerými odlišnosťami, ktoré spočívajú v:

- odlišne stanovenom rozmedzí pôžičky, o ktorú možno požiadať cez peer to peer lendingovú platformu. Výška pôžičky, ktorú možno čerpať, sa pohybuje napríklad v prípade peer to peer lendingovej platformy Maják v rozpätí od 300 do 1 000 eur, v prípade platformy prevádzkovej Zinc Euro, a. s., od 500 do 15 000 eur a v prípade platformy Žltý melón od 500 do 10 000 eur;

²⁵⁵ Zdroj: vlastné spracovanie.

- odlišne stanovenej minimálnej výšky investície. Rozdiely v stanovenej minimálnej výške investície sú pomerne markantné. Minimálna výška investície je 1 euro (v prípade peer to peer lendingovej platformy prevádzkovej REDLEE, j. s. a.), 25 eur (peer to peer lendingová platforma Žltý melón), až po minimálnu výšku investície 5 000 eur v prípade peer to peer lendingovej platformy prevádzkovej Zinc Euro, a. s.;
- existencii garančného fondu, resp. jeho absencie. Zriadenie garančného fondu investícií je na rozhodnutí subjektu prevádzkujúceho peer to peer lendingovú platformu. Garančný fond majú zriadené nasledujúce platformy, resp. subjekty prevádzkujúce peer to peer lendingovú platformu: Wishmaker, j. s. a., a Zinc Euro, a. s.;
- stanovení rôznej miery anonymity zmluvných strán. Anonymita zmluvných strán sa prejavuje najmä v momente podpisu samotnej zmluvy o pôžičke, kde namiesto zmluvných strán vystupuje na základe plnej moci samotný subjekt prevádzkujúci peer to peer lendingovú platformu a zmluvné strany sú v rámci zmluvy uvedené len identifikačnými údajmi, pod ktorými vystupujú v rámci platformy. V rámci činnosti peer to peer lendingu sa stretávame s rôznymi kombináciami anonymity zmluvných strán.

Na účely zjednotenia terminológie s aplikačnou praxou budeme v rámci danej kapitoly používať pojem „pôžička“ a nie „úver“. Tento prístup bol zvolený z dôvodu, že v rámci aktuálne nastavených zmluvných vzťahov uzatvárajú investor a dlžník zmluvu o pôžičke a rovnako s pojmom „pôžička“ operujú aj peer to peer lendingové platformy v rámci všeobecných zmluvných podmienok, resp. informácií obsiahnutých v reklame.

Slovenská legislatíva kopíruje nastavenie Európskej únie pri regulácii peer to peer lendingu, a teda peer to peer lending, v rámci ktorého vystupujú na strane investorov fyzické osoby nepodnikatelia a na strane dlžníkov fyzické osoby nepodnikatelia, je neregulovanou činnosťou na finančnom trhu, z čoho pramení viacero podstatných záverov tak pre právne postavenie dlžníka, ako aj investora. Na podporu tohto tvrdenia je potrebné podrobiť analýze právne vzťahy, ktoré vznikajú pri poskytovaní pôžičiek peer to peer spôsobom, ako aj činnosť subjektu, ktorý prevádzkuje peer to peer lendingovú platformu, a to z nasledujúcich hľadísk:

- ako je legislatívne upravená činnosť subjektu, ktorý sprostredkuje poskytovanie pôžičiek peer to peer spôsobom, a
- ako sú upravené vzťahy, ktoré vznikajú medzi subjektmi vystupujúcimi v rámci peer to peer lendingu.

Základná otázka z pohľadu regulácie peer to peer lendingu v Slovenskej republike je, či činnosť subjektu prevádzkujúceho peer to peer lendingovú platformu

možno subsumovať pod existujúcu legislatívu.²⁵⁶ Keďže túto činnosť možno kategorizovať pod činnosti subjektov pôsobiacich na finančnom trhu, zároveň je potrebné zodpovedať otázku, či činnosť peer to peer lendingu podlieha dohľadu NBS a či následne môže byť dlžník, ktorému sa sprostredkuje pôžička, považovaný za finančného spotrebiteľa. V tomto smere môžeme použiť výklad *a simili*, ktorý sme využili pri analýze možnosti subsumovať peer to peer lending, kde na pozícii investora aj dlžníka vystupuje fyzická osoba nepodnikateľ pod pôsobnosť smernice CCD alebo smernice MCD. V európskom práve aj v právnom poriadku Slovenskej republiky je definícia zmluvy o úvere postavená na existencii dvoch zmluvných strán, a to veriteľa a dlžníka. Podľa oboch smerníc je spotrebiteľom fyzická osoba, ktorá pri transakciách, na ktoré sa vzťahuje smernica, koná s cieľom, ktorý nesúvisí s jej obchodnou, podnikateľskou ani profesijnou činnosťou, a veriteľom je v zmysle oboch smerníc fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá poskytuje alebo sľubuje poskytnúť úver v rámci svojej obchodnej, podnikateľskej alebo profesijnej činnosti. Rovnaká konštrukcia zmluvných strán participujúcich na zmluve o úvere je prenesená aj do zákona o spotrebiteľských úveroch a zákona o úveroch.

V prípade peer to peer lendingu, kde na pozícii dlžníka vystupuje fyzická osoba nepodnikateľ a na pozícii investora fyzická osoba, ktorá neposkytuje úvery v rámci svojej podnikateľskej činnosti, takáto činnosť nenapĺňa znaky poskytovania spotrebiteľského úveru alebo úveru na bývanie z dôvodu absencie legálno-definičných znakov zmluvy o úvere, ktorá je nosnou časťou samotnej definície úveru. Za spotrebiteľský úver sa považuje dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere vo forme pôžičky, úveru, odloženej platby alebo obdobnej finančnej pomoci, pričom zmluvné strany sú veriteľ a spotrebiteľ. Obdobne sa za úver na bývanie považuje dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o úvere na bývanie vo forme odloženej platby, pôžičky, úveru alebo obdobnej finančnej pomoci, ktoré poskytuje veriteľ spotrebiteľovi.²⁵⁷ Keďže k požičaniu peňažných prostriedkov nedochádza medzi subjektom prevádzkujúcim peer to peer lendingovú platformu a dlžníkom, ale výhradne medzi investorom a dlžníkom, nie je možné takýto vzťah subsumovať pod pôsobnosť zákona o spotrebiteľských úveroch alebo zákona o úveroch. Na tomto mieste je však podstatné poznamenať, že tento záver sa týka iba subjektov prevádzkujúcich peer to peer lendingové platformy, ktoré neparticipujú na pôžičke dlžníka. Tento obchodný model je najtypickejším

²⁵⁶ Keďže v práve Európskej únie nenachádzame osobitnú úpravu peer to peer lendingu, a teda prípadná regulácia zostáva na národných úpravách. Slovenská republika neprijala osobitnú právnu úpravu, ktorá by regulovala túto činnosť.

²⁵⁷ Ustanovenia § 1 ZoSÚ a § 1 ZoÚB.

obchodným modelom peer to peer lendingu pôsobiacim na Slovensku, ale vzhľadom na rôzne modifikácie činnosti peer to peer lendingových platforiem je vždy potrebné individuálne skúmať mechanizmus poskytovania pôžičiek peer to peer lendingovým spôsobom.

Právne posúdenie by sa líšilo od skôr uvedeného v prípade, že:

- subjekt prevádzkujúci peer to peer lending participuje na pôžičke dlžníka. V tomto prípade by sa takýto subjekt mohol považovať za veriteľa v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch alebo zákona o úveroch (posúdenie by záviselo od účelu a zabezpečenia úveru);
- by ako zmluvné strany zo zmluvy o pôžičke vystupovali dlžník ako fyzická osoba nepodnikateľ a na druhej strane investor ako právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá poskytuje úvery v rámci podnikateľskej činnosti. V tomto prípade by v súlade s legislatívou Slovenskej republiky tento právny vzťah rovnako spadal pod režim zákona o spotrebiteľských úveroch (resp. zákona o úveroch) a investor by bol povinný disponovať povolením od NBS a v súlade s § 1 ods. 3 zákona o dohľade by sa takýto veriteľ považoval za dohliadaný subjekt NBS.

V tejto súvislosti si zároveň dovoľujeme poukázať na to, že pomerne diskutabilnou sa môže javiť právna kvalifikácia postavenia investora v zmluvnom vzťahu s dlžníkom ako nepodnikateľa v prípade, ak investor túto činnosť v podobe účasti v rámci schémy peer to peer lendingu vykonáva sústavne (t. j. nie výnimočne) a v nie zanedbateľnom rozsahu (či už v rámci jednej alebo viacerých internetových platforiem). V takejto situácii je, podľa nášho názoru, na mieste uvažovať o tom, či sa takáto činnosť investora nedá už materiálne kvalifikovať ako podnikanie v zmysle § 2 OBZ, čím by sa investor dostával do postavenia podnikateľa v oblasti poskytovania úverov z vlastných zdrojov [t. j. prevádzkovateľa regulovanej podnikateľskej činnosti (voľnej živnosti) v zmysle zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), na ktorej prevádzkovanie sa vyžaduje disponovanie živnostenským oprávnením na tento predmet podnikania]. Skôr uvedený predpoklad by ďalej vytváral predovšetkým nasledujúce konzekvencie pre právne postavenie jednotlivých subjektov v rámci schémy peer to peer lendingu:

- zmluvný vzťah medzi investorom a dlžníkom by bolo nutné kvalifikovať ako vzťah medzi podnikateľom (dodávateľom) a spotrebiteľom, t. j. zmluva o pôžičke by bola v časti poskytnutých prostriedkov investora považovaná za spotrebiteľský zmluvný vzťah so všetkými právnymi dôsledkami, t. j. išlo by o spotrebiteľský úver v režime zákona o spotrebiteľských úveroch;

- zmluvný vzťah medzi investorom a subjektom, ktorý prevádzkuje peer to peer lendingovú platformu, by nebol spotrebiteľský, ale podnikateľský v režime Obchodného zákonníka s poukazom na § 261 ods. 1 OBZ;
- z hľadiska regulácie finančného trhu by takýto investor potreboval povolenie od NBS podľa § 20 ZoSÚ ako tzv. veriteľ podľa § 2 písm. b) ZoSÚ;
- keďže samotná determinácia, keď sa nejaká činnosť dá kvalifikovať ako spĺňajúca všetky obligatórne znaky podnikania podľa Obchodného zákonníka, predstavuje v praxi ťažko riešiteľný problém, ktorý sa musí posudzovať od prípadu k prípadu individuálne, zvlášť pri konštrukcii zmluvných vzťahov pod utajenou identitou tak, ako je to v schémach peer to peer lendingových platforiem máme za to, že bez toho, aby samotný subjekt (investor) nemal dobrovoľne záujem stať sa profesionálnym (a na finančnom trhu regulovaným) subjektom v oblasti poskytovania spotrebiteľských úverov podľa zákona o spotrebiteľských úveroch, praktické možnosti sankcionovania konania takéhoto subjektu zo strany NBS (v dôsledku poskytovania spotrebiteľských úverov bez povolenia vyžadovaného zákonom o spotrebiteľských úveroch v rámci dohľadu sankciami podľa § 23 ods. 6 ZoSÚ), orgánov štátnej správy v oblasti regulácie živnostenského podnikania [z dôvodu dopustenia sa neoprávneného podnikania podľa § 63 ods. 1 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)] či až orgánov činných v trestnom konaní (z dôvodu naplnenia skutkovej podstaty trestného činu neoprávneného podnikania podľa § 251 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon) sú prakticky výlučne v teoretickej rovine.

Ďalšou alternatívou je situácia, keď by dlžník nevystupoval ako fyzická osoba nepodnikateľ, ale napríklad ako obchodná spoločnosť. V takomto prípade by takáto forma alternatívneho financovania spadala pod pôsobnosť nariadenia ECSP.

Pre úplnosť je potrebné dodať, že subjekty vykonávajúce sprostredkovanie pôžičiek peer to peer spôsobom nie je možné považovať za finančných sprostredkovateľov alebo finančných poradcov podľa zákona č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve z dôvodu úplnej absencie znakov týchto činností v zmysle uvedeného zákona.

Vzhľadom na to, že subjekty sprostredkujúce pôžičky peer to peer spôsobom nie je možné kategorizovať pod veriteľov v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch alebo zákona o úveroch a ani pod iný právny predpis v oblasti finančného trhu, nie je možné ich ani považovať za dohliadané subjekty a ich činnosť nie je podmienená autorizáciou vstupu na finančný trh cez udelenie povolenia od NBS. Z pohľadu vymedzenia dohliadaných subjektov je základným právnym predpisom vymedzujúcim dohľad nad finančným trhom zákon o dohľade, ktorý zároveň ustanovuje postavenie a oprávnenia NBS pri výkone dohľadu. Súčasťou

dohľadu nad finančným trhom, ktorý vykonáva NBS, je aj vykonávanie politiky obozretnosti na makroúrovni vrátane výkonu dohľadu v oblasti ochrany finančných spotrebiteľov a iných klientov s cieľom prispievať k udržiavaniu stability finančného systému a k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu. Medzi dohliadané subjekty patria subjekty vymedzené v § 1 ods. 3 zákona o dohľade. V oblasti poskytovania úverov ide najmä o banky, zahraničné banky, prípadne pobočky zahraničných bánk, veriteľov a iných veriteľov, medzi ktorých patria veritelia, ktorí poskytujú spotrebiteľské úvery a úvery na bývanie.

Vymedzenie dohliadaných subjektov je zásadné aj pre zodpovedanie otázky, či možno dlžníka, resp. investora v rámci rozoberanej konštrukcie peer to peer lendingu **považovať za finančného spotrebiteľa**. Legálnu definíciu finančného spotrebiteľa nachádzame v zákone o dohľade. Definícia finančného spotrebiteľa stavia na vymedzení zmluvných strán, ktorými sú spotrebiteľ a dohliadaný subjekt. Za finančného spotrebiteľa teda môžeme považovať spotrebiteľa na finančnom trhu, s ktorým koná dohliadaný subjekt alebo osoba konajúca v mene alebo na účet dohliadaného subjektu, a to pri ponúkaní finančnej služby alebo uzatváraní alebo plnení spotrebiteľskej zmluvy o poskytnutí finančnej služby.²⁵⁸ Na to, aby sa dlžník alebo investor mohol považovať za finančného spotrebiteľa, by musel byť subjekt prevádzkujúci peer to peer lendingovú platformu dohliadaným subjektom.

Tým, že poskytovanie pôžičiek peer to peer spôsobom nemožno považovať za poskytovanie úverov spotrebiteľom v zmysle zákona o spotrebiteľských úveroch, resp. zákona o úveroch, na dlžníka sa nevzťahujú:

- ustanovenia zamerané na ochranu spotrebiteľa, ktoré upravujú jeho práva, resp. vyrovnávajú informačnú asymetriu, obsiahnuté v osobitných predpisoch upravujúcich poskytovanie úverov spotrebiteľom,
- ustanovenia zamerané na ochranu finančného spotrebiteľa a pôsobnosť NBS v tejto oblasti.

3.1 Zmluvné vzťahy vznikajúce v procese poskytovania pôžičky pri peer to peer lendingu²⁵⁹

Pri vymedzení právnych vzťahov, ktoré vznikajú v procese poskytovania pôžičiek peer to peer spôsobom, je podstatné opätovne zdôrazniť, že keďže neexistuje jednotná právna úprava a mnohé národné právne úpravy neobsahujú

²⁵⁸ Ustanovenie § 1 ods. 3 písm. c) zákona o dohľade.

²⁵⁹ HESEKOVÁ, S., KATKOVČIN, M. Právne vzťahy v rámci peer to peer lendingu. In *Justičná revue*. 2021, č. 11, s. 1312 – 1326.